

Veselá spoločnosť - angl. *Merry company*, holand. *Vrolijk gezelschap/Gezelschapjes*; termín v dejinách umenia k obrazom, väčšinou zo 17.st., ukazujúcich malú skupinu ľudí, ktorí sa bavia, zvyčajne sedia s nápojmi a často muzicírujú; tieto scény sú veľmi bežným typom *žánrovej malby* z *holandského zlatého veku* a *flámskeho baroka*; termín je prekladom holandského *gezelschapje* alebo *vrolijk gezelschap* a je používaný ako titul práce, a niekedy ako termín pre daný obrazový typ; scény Veselá spoločnosť môžu byť situované do domácnosti, záhrady alebo krčmy alebo *nevestinca*, ako zhromaždenia v rozmedzí od uhladenými skupín v bohatých interiéroch ku skupinám opitých mužov s *prostitútkami*; zhromaždenie, ktoré sú pomerne korektné a drahé oblečené, s obdobným počtom mužov a žien, často stojacich, je nazývané *Elegantná spoločnosť*, alebo *Galantná spoločnosť* a majú toto slovo uvedené v názve; prostá spoločnosť sedliakov či vojakov a žoldnierov sa objavuje v holandskom umení medzi približne 1620 a 1670; ak ide o scény s vojakmi na strážnici, hovorí s im *strážnické scény*, holandsky *cortegaarddije*; porovnaj holandské *konverzačné kusy* a *bodegón*

http://en.wikipedia.org/wiki/Guardroom_scene

https://www.google.sk/search?q=Esaias+van+de+Velde&espv=2&biw=1827&bih=995&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ei=AvyTVcH0H8G4UpW5gfAO&ved=0CCEQsAQ#tbm=isch&ts=rimg%3ACWs0cRWKxCpDIjgM7HEqEJ9_1CEUy5yf55AAuktVNeZzucBW0ZhPijyIMd7YZLb9BlwUpbbyCocDjWoctRwq2CyBMOyoSCQzscSoQn38IEaT7wCv5hm0oKhIJRTLnJ_1nkAC4Rp0GQZ8mHfX4qEgmS1U15nO5wFRG7FQ5TRXprOSoSCbRmE-KPIgx3EVYRzoPw_1-f1KhIJthktv0GXBSkR0iCZGxdB24AqEglvtIKhwONahxE7aDaFf45Q7SoSCS1HCrYLIExDEQQLUVdhgGKG&q=Esaias%20van%20de%20Velde&imgcr=thktv0GXBSneGM%3A

R. Brakenburgh: Dedinský hostinec (merry company, 1660-1702)

R. Brakenburgh: Oslava narodenín (merry company, 2.pol. 17.st.)

S. de Vos: Veselá spoločnosť (merry company, 1631)

S. Vos: Veselá spoločnosť (merry company, 17.st.)

S. Vos: Kúzelníci v hostinci (merry company, 1641)

W. P. Buytewech: Veselá spoločnosť' (merry company, 1620)

W. P. Buytewech: Veselá spoločnosť' (merry company, 1615)

W. P. Buytewech: Banket pod holým nebom. Veselá spoločnosť (merry company, 1615)

Ch. J. van der Laemen: Elegantná spoločnosť (merry company, 17.st.)

G. van Honthorst: Veselá spoločnosť (merry company, 1623)

G. van Honthorst: Veselá skupina za zábradlím s huslistom a lutnistkou (merry company, 17.st.)

J. Massys: Veselá spoločnosť (merry company, 16.st.)

J. M. Molenaer: Figliari (lept, merry company, 17.st.)

P. J. Quast: Veselá spoločnosť (merry company, 1638)

J. H. Steen: Veselá rodina (merry company, 1668)

J. Cossiers: Veselá spoločnosť (merry company, 17.st.)

P. Aertsen: Veselá spoločnosť (merry company, 17.st.)

J. Beuckelauer: Nevestinec (merry company, 1567)

D. Hals: Veselá spoločnosť v taverne (merry company, 17.st.)

D. Hals: Veselá spoločnosť (merry company, 17.st.)

D. Hals: Veselá spoločnosť (merry company, 1640)

F. X. H. Verbeeck: Veselá spoločnosť (merry company, 1755)

A. Palamedes: Veselá spoločnosť (merry company, 1633)

A. Palamedes: Veselá spoločnosť (merry company, 60.roky 17.st.)

J. van Bijlert: Veselá spoločnosť (merry company, 17.st.)

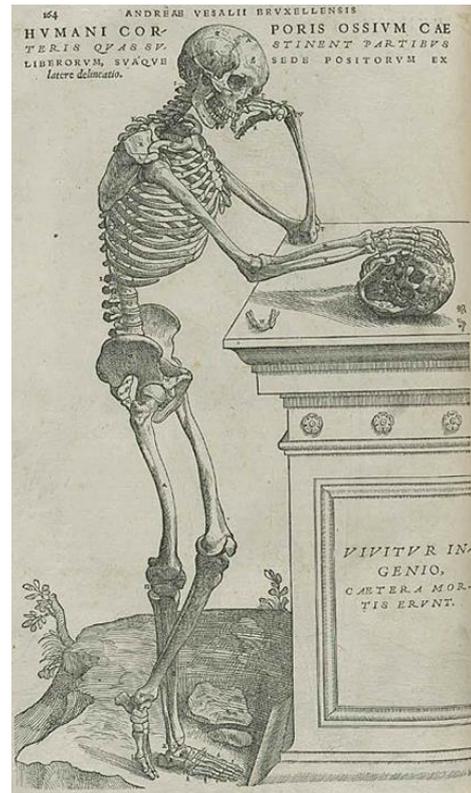
J. van Bijlert: Skupina hudobníkov (veselá spoločnosť, 1640)

Vesalius Andreas - (†1564); alebo Andreas van Wesel; flámsky lekár a anatóm, autor jednej z najvýznamnejších kníh o nej – „De Humanis Corporis Fabrica“; je považovaný za zakladateľa novodobej vedy o anatómii človeka; Vesalius odmietol zmieriť sa s chabými znalosťami medicíny tej doby, ktoré sa nezmenili od čias *antiky*; rozhodol sa rozšíriť poznatky o ľudskom tele, anatómii človeka (ktorá sa dovtedy odvodzovala len od anatómie zvierat, lebo kvôli cirkevným hodnotám bolo pitvanie zakázané) a diagnostike; pitval telá trestancov, ktorí umreli; pre svoje znalosti pôsobil ako lekár španielskych šľachticov; bol spoluzakladateľom novej doby, *osvietenstva*

http://www.designboom.com/history/a_m5.html

A. Vesalius: Frontispice spisu „De Humanis Corporis Fabrica“ (16.st.)

A. Vesalius: Anatomická štúdia (ilustrácia z „De Humanis Corporis Fabrica“, 16.st.)

A. Vesalius: Kostra (ilustrácia z „De Humanis Corporis Fabrica“, 16.st.)

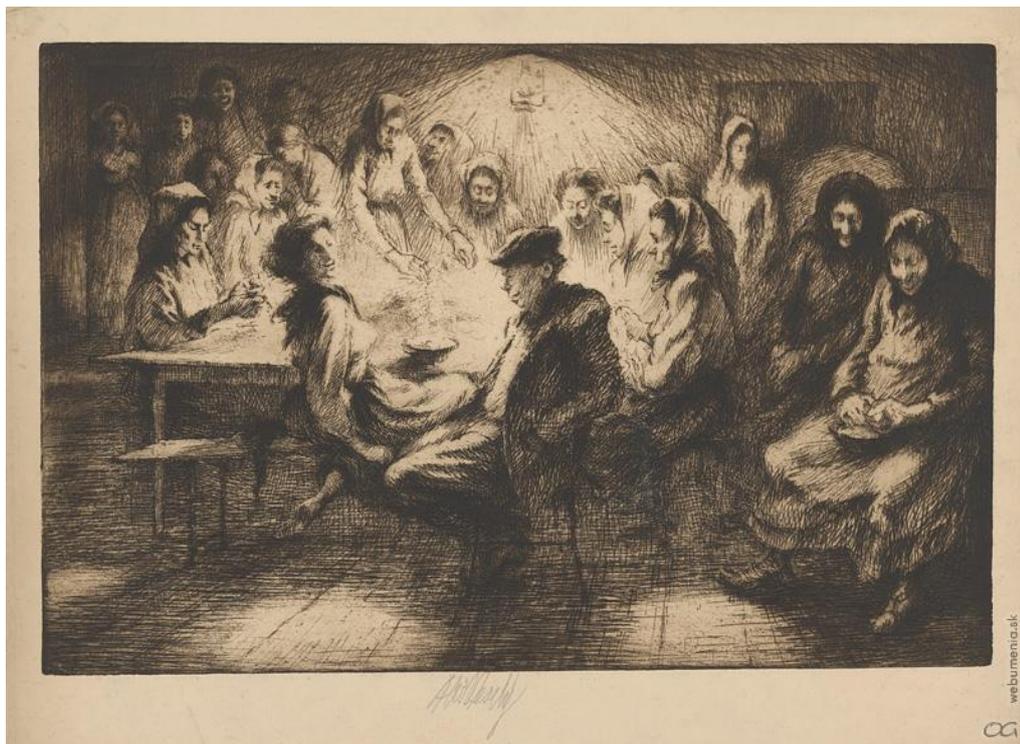
Veselý Aleš - (*1935); český maliar, sochár, konceptuálny umelec; pozri *českí maliari, českí sochári*

http://cs.wikipedia.org/wiki/Ale%C5%A1_Vesel%C3%BD

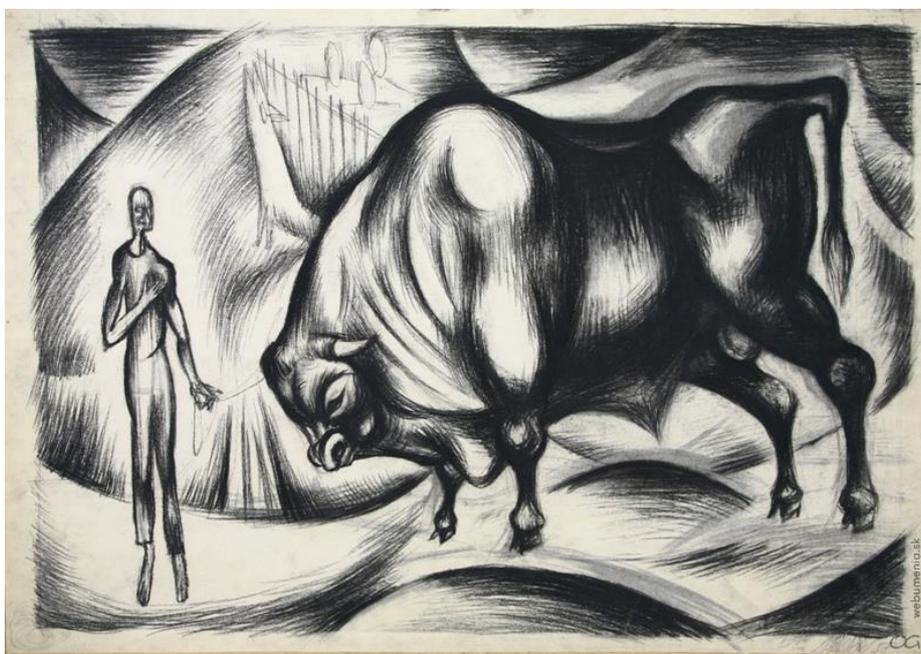
<http://www.webumenia.sk/web/guest/search/-/results/orderBy=AUTHOR&page=2&items=28&query=au:%22Ale%C5%A1%20Vesel%C3%BD%22&layout=gridLayout&images=true&searchFor=data;jsessionid=A62E79750C028B4E8949F0F4A2A2F717>

<http://www.webumenia.sk/web/guest/search/-/results?orderBy=AUTHOR&page=1&items=28&query=au:%22Ale%C5%A1%20Vesel%C3%BD%22&layout=gridLayout&images=true&searchFor=data>

<http://www.webumenia.sk/web/guest/search/-/results?orderBy=AUTHOR&page=3&items=28&query=au:%22Ale%C5%A1%20Vesel%C3%BD%22&layout=gridLayout&images=true&searchFor=data>

A. Veselý: Páračky (1955-1960)

A. Veselý: Býk (1958)

A. Veselý: Enigmatický záznam (asambláž, 1964-65)

A. Veselý: Architráv

A. Veselý: Dotyky a distance (2009)

A. Veselý: Vstup do zákona (2009)

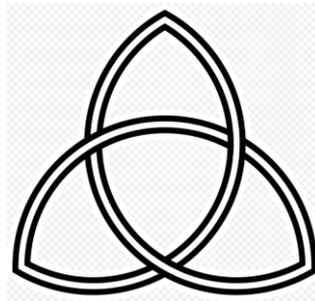
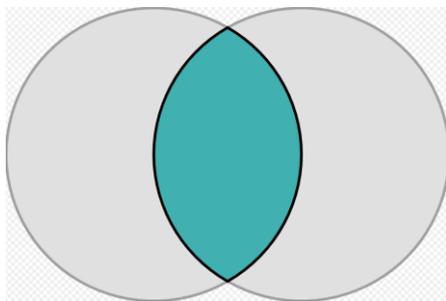
A. Veselý: Veľké schodisko

Véset - Wéset

vesica piscis - lat.; v preklade „rybí mechúr“; tvar, ktorý je priesečníkom dvoch diskov s rovnakým polomerom; disky sa pretínajú tak, že stred každého disku leží na obvodě druhého; matematicky je vesica piscis zvláštny prípad šošovky; tvar sa tiež nazýva *mandorla*; vesica piscis v rôznych historických obdobiach bola predmetom mystických špekulácií; *posvätná geometria* ju považovala za základ kvetu života, niektorí *kabalisti* veria, že na základe vesica piscis je postavený *strom života*; stúpenci niektorých učení *New Age* ju porovnávali s *joni* a považovali sa symbol ženského genitálu (pozri *vulva*)

https://en.wikipedia.org/wiki/Vesica_piscis

https://cs.wikipedia.org/wiki/Posv%C3%A1tn%C3%A1_geometrie

Vesica piscis

Triquetra zložená z troch vesica piscis

Vestfálsko - historické území v bývalej Spolkovej republike Nemecka; pôvodne súčasť kmeňového vojvodstva Sasov; pozri *Style Plantagenet*

veslica - pozri *lode, galéra, gondola*

V. I. Surikov: Stepan Razin (1910)

veslo - atribút egyptskej *Eset* vo funkcii bohyně alexandrijského prístavu; atribút *zemského patróna sv. Vojtecha*; pozri *atribúty, symboly, alegórie a prirovnania*

vesmír - *kozmos*

Vesmírna ihla - angl. *Space Needle*; symbol amerického mesta Seattle; postavená 1962, výška 184m, s vyhliadkovou plošinou vo výške 160m

vesmírna krása – pozri *hviezda*

vesmírne objekty -

http://cs.wikipedia.org/wiki/Kategorie:Vesm%C3%ADrn%C3%A9_objekty

vesmírny cyklus - *cyklus vesmírny*

vesmírny had - *Šéša*

Vesna - slovanská bohyně jari; pozri *slovanská mytológia*

Vespasianus Titus Flavius - (†79); rímsky cisár, ktorého za cisára zvolili légie v *Alexandrii*; keď sa ujal vlády mal viac ako 60 rokov; moc si udržal a založil novú Flaviovskú dynastiu (pozri *Josephus Flavius*); otec *Tita Flavia Vespasiana*; židovskú vojnu začal úspešne, ale tvrdý odpor Židov mu ju znemožnil dokončiť; keď ho v júl 69 vyhlásili za cisára, prenechal vedenie operácií svojmu synovi Titovi; roku 71 oslávili potom víťazstvo spoločným triumfom: pripomína ho dodnes *Titov oblúk* na Veliu nad *Fórom*; neurovnané hospodárske a politické pomery v rímskej ríši uviedol do poriadku; obnovil právomoc senátu a 10 rokov s ním vládol v zhode a to v lepšej, ako hociktorý princips, počínajúc *Augustom*; obnovil jeho právomoci i sebavedomie, trpel aj opozíciu; bol sporivý, vedel sa postaviť proti nadmerným požiadavkám vojska a neplytval peniazmi na hry, napriek tomu založil nové *fórum* a začal budovať *amfiteáter* (pozri *Colossem*); vďaka svojim hospodárskym zásahom dal postaviť v *Ríme* rad monumentálnych stavieb, ktoré rozmermi prevýšili všetky predošlé; všetkými týmito činmi si vyslúžil v rímskej tradícii titul veľkého a dobrého cisára; je autorom výroku „*pecunia non olet*“ (peniaze nesmrdia); pozri *Koloseum; Flavius Josephus*

<http://it.wikipedia.org/wiki/Vespasiano>

G. Romano: Triumf Tita a Vaspasiana (16.st.)

Vesper - rímsky boh večera, ekvivalent gréckeho *Hespera*

vesperale - lat. vesper – „večer, podvečer“; *kniha liturgická* s textami pre nešpory, večernú pobožnosť (*vesperae*), v ktorej býva *Mária* pozdravovaná ako večerná hviezda (večernica), prípadne ako morská hviezda (*stella mare*)

vespertilio - *netopier*

Vesta (bohyňa) - v *rímskej mytológii* podoba gréckej *Hestie*, s ktorou splynula počas rímskeho cisárstva; bohyňa domáceho *krbu*, ochrankyňa *štátu* (pozri *Hestia Romaron/Hestia rímska*) > jej chrám najstarší na Rímskom *fóre* (pozri *Forum Romanum, palladium*), horel v ňom večný oheň udržiavaný šiestimi *vestálkami*; viac ako bohyňa Vesta boli zobrazované práve *vestálky*; vzťah ku *skýtskej* bohyni ohňa, *Tabiti*; pozri *rímski bohovia; penáti* (Zamarovský)

A. Marchesini: Zasvätenie novej panny Veste (1710)

V. Lusting: Vesta (1999)

vesta (odev) - pôvodne mužský *odev* doplnujúci *kabátec*; pozri *bolero*, *kabát vychádzkový*; *bohéma*; *móda* - *barok*

Vestfálsko - pozri *klenba angevinská*; *Nemecko*

Vestfálsky mier - alebo mier v Osnabrúcku a Múnsteri je označenie pre 11 zmlúv podpísaných v roku 1648, ktorými sa skončila *tridsaťročná vojna*

http://sk.wikipedia.org/wiki/Vestf%C3%A1lsky_mier

G. ter Borch II: Vestfálsky mier v Múnsteri (1648)

B. van der Helst: Oslava mieru v Múnsteri 18. júna 1648 v sídle občianskeho stráže lukostrelcov Sv. Juraja v Amsterdame (1648)

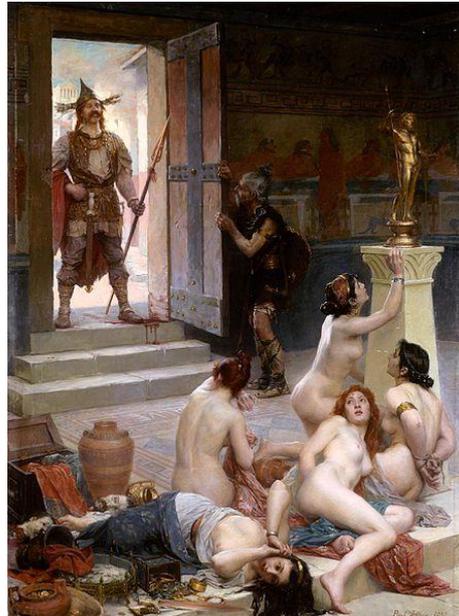
vestálky - zbor šiestich rímskych panenských kňažiek bohyně *Vesty/ Hestie*, strážiacich večný *oheň* v chráme bohyně; pod trestom smrti museli dodržiavať sľub čistoty, v ktorom museli zotrvať najmenej 30 rokov; v cisárskej dobe sa im prisudzovala zvláštna náboženská moc; motív vestálok zobrazovaný od *antiky*, obnovený v *klasicizme*, ktorý vestálky spájal s predstavou meštianskej *cnosti*; pozri *Rhea Silvia, Romulus; pontifex; rímska mytológia, Rímska ríša, rímske náboženstvo*

Baleka v súvislosti s heslom *závoj*: v *rímskej antike* závoje vydatých žien a biele, purpurovo lemované závoje vestálok nedotknuteľnosť

<http://it.wikipedia.org/wiki/Vestali>

<https://sk.wikipedia.org/wiki/Vest%C3%A1lka>

https://en.wikipedia.org/wiki/Vestal_Virgin

A. Kauffmanová: Portrét ženy ako vestálky

P. Jamin: Galský vodca Brennus s korisťou po porážke Ríma

N. N. Ge: Láska vestálky (1857-1858)

L. F. Leighton: Vestálka (19.st.)

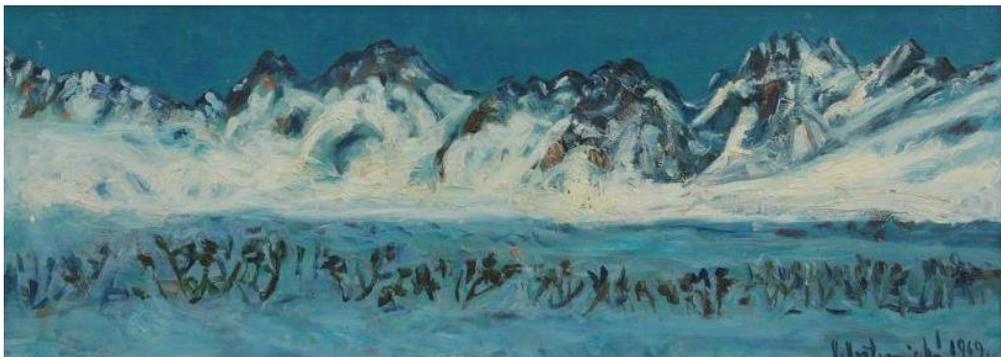

Vestenický Vladimír - (†1979); slovenský maliar; umelecké začiatky nachádzal v sociálne citiacich prácach; v povojnovom období hlavný témou jeho diel sa stalo SNP a budovateľské námety, ale aj mestské *veduty* a krajiny; maľoval aj portréty a autportréty; pozri *Bratislavský hrad*

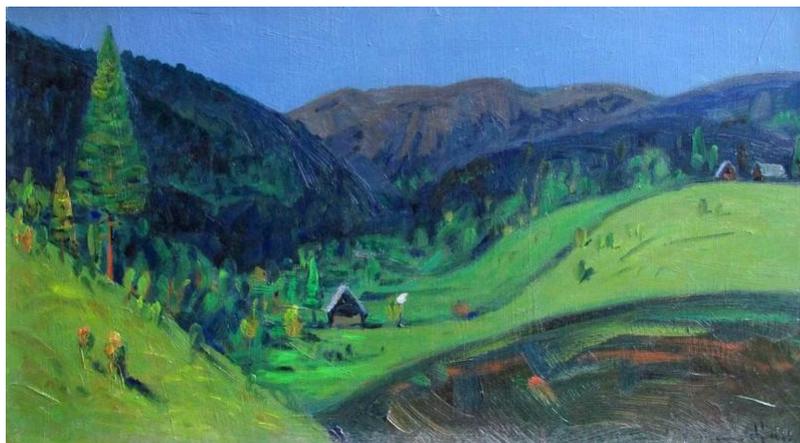
https://www.google.sk/search?q=Vestenick%C3%BD+Vladim%C3%ADr&espv=2&biw=1830&bih=995&tbm=isch&imgil=5yyJ2XDIjU2ScM%253A%253B4_sLa3x53S1IxM%253Bhttp%25253A%25252F%25252Fwww.antikliptov.com%25252Fpredmet%25252F7687-tatry-v-zime-vestenicky-vladimir%25252F&source=iu&pf=m&fir=5yyJ2XDIjU2ScM%253A%252C4_sLa3x53S1IxM%252C_&usg=_dA3CPgyA5M9b8HX3xLP5qjW2kc0%3D&ved=0CFYQyjc&ei=CO0zVM_3DsiV7Abfg4DACQ#facrc=_&imgdii=_&imgrc=5yyJ2XDIjU2ScM%253A%3B4_sLa3x53S1IxM%3Bhttp%253A%252F%252Fwww.antikliptov.com%252Fimg%252Fpredmet%252F1100_1100%252F04.jpg%3Bhttp%253A%252F%252Fwww.antikliptov.com%252Fpredmet%252F7687-tatry-v-zime-vestenicky-vladimir%252F%3B1000%3B481

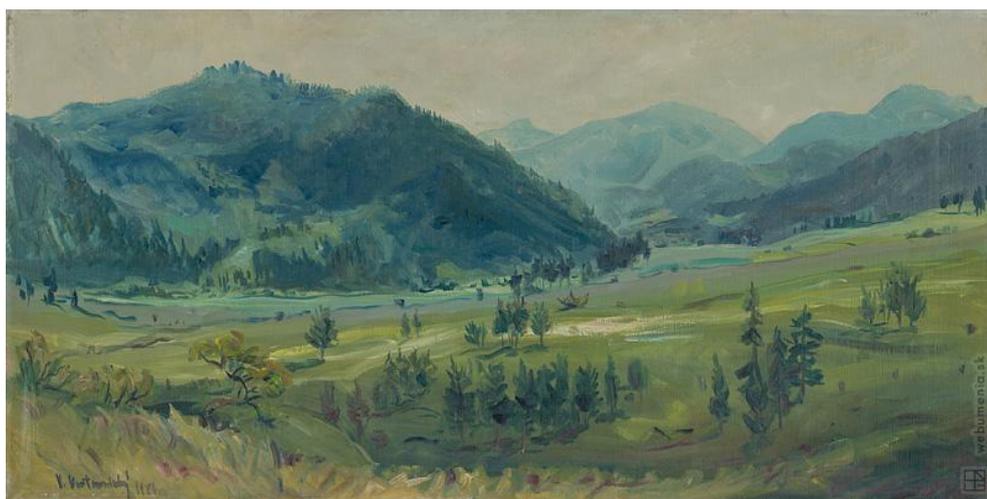
V. Vestenický: Pohľad na bratislavský hrad (1982)

V. Vestenický: Tatry v zime (1949)

V. Vestenický: Nízkotatranské lúky (1966)

V. Vestenický: Podtatranské lúky (1954)

vestfálsky štvorec - chrámová *loď* takmer štvorcového pôdorysu, charakteristická pre vestfálske *kostoly halové*
vestibulum/vestibul - v starovekom obytnom dome *chodba* spájajúca vnútorný dvor s vchodom; vchod do *rímskeho domu*, dvorana, vstupná *hala*, predizba domu; tiež strážna miestnosť (*rímsky dom*); pozri *interiér*; *mahámandapa*

vestica piscis - pozri „*rybí mechúr*“

vestiplicus - rímsky otrok v dome bohatého *patricija*, ktorý sa staral o správne obliekanie *tógy*; pozri *Rímska ríša*

Vesuv - pozri *Plínius St., Pompeje, Stabiae*

<http://en.wikipedia.org/wiki/Titus>

Autor neuvedený: Vesuv roku 79

W. Turner: Erupcia hory Vesuv

vesuvian - Täubl: zelená odroda *kremičitanu*; pozri *drahokamy a polodrahokamy*

vešebt - egyptské figúrky kladené do hrobov; zarietkavaním oživené mali pracovať za zosnulého v ríši mŕtvych; pozri *mágia; egyptské umenie; Der Blaue Reiter*

www: vešebt je drobná soška najčastejšie v podobe múmie používaná v starovekom Egypte ako súčasť pohrebnej výbavy; mala zastúpiť zosnulého pri plnení pracovných povinností, ktoré mu mohli byť uložené v *podsvetí*

vešebt Pani Sati (Sakkara, 1390-1352pr.Kr.)
schránky na vešebty

veštcí grécki - grécki veštcí

veštecká guľa - pozri *krištáľová guľa*

tzv. **veštecké kosti** - maľby na *korytnačine* a *kostiach* z obdobia *dynastie Šang* (16.-11.st.pr.Kr.); pozri *čínske umenie*

http://en.wikipedia.org/wiki/Oracle_bone

veštecké piesne - pozri *nedel'né dieťa*

veštenie - gréc. *manteiá, mantiké*; lat. *divinatio*; veštenie vychádza z predstavy opakujúceho sa, cyklicky plynúceho času, na rozdiel od moderného ponímania času lineárneho, v ktorom žiadna udalosť sa neopakuje a je jedinečná; preto je zbytočné pýtať sa na predošlé udalosti a predošlé súvislosti, iba ak na poučenie

pozri *Bes; Delfy, Sibily; Tages; Kasandra, Pýtia, Sibily; Zeus, Apolón, Apolón Foibos, Faun, Pan, Helenos, Plejády, Najády, Kalchás, Mops, Teiresiás, Amfiaréos, Múzy, Néreus, Melampus, Aristander z Taklmesu, Proteus, Protesiláos, Erechteus, Odysseus, Kronos, Laios, Thyestes; Thovt, Imhotep; Hubal; Ragana; augur, haruspex, vates, žrec, druid, balam, proroci; Delfy, Didyma, Dódóna; orákulum, inkubácia, lychnomanteia, nekromancia; auspicie, kôň (Baleka, Biedermann); vrana, labuť, kukučka, sup (Biedermann); zrkadlo (Baleka); harpye, sirény (Wensleydalová); hyena; tarot (História špeciál); advent; slepota; povera, poverčivosť; budúcnosť; prorocstvo; Althaia, Kefalos/Cephalus; Flavius Josephus, nedel'né dieťa, obrazy planét, biele kone v mytológii*

http://webumenia.sk/web/guest/detail/-/detail/id/SVK:GNZ.M_384/Nemeck%C3%BD%20maliar%20z%2020polovice%2019.%20st%20oro%C4%8Dia

<http://kykolnik.livejournal.com/512099.html?thread=4984163>

Caravaggio: Veľa šťastia. Veštica (1594-1595)

Caravaggio: Veštica (1595)

S. de Vos: U veštica (1639)

Guercino: Kartárka (17.st.)

J. Cossiers: Veštenie (17.st.)

J. Cossiers: Veštenie (17.st.)

J. Cossiers: Veštenie z ruky (1640)

J. Cossiers: Gavalier medzi cigánmi (17.st.)

G. de La Tour: Veľá šťastia. Veščica (1633-1639)

V. de Boulogne: Kartárka s vojakmi (1620) zlodej

V. de Boulogne: Veštica (1628)

L. van Uden: Krajina s vešticou (17.st.)

D. Teniers Ml.: Cigáni v krajine (1690)

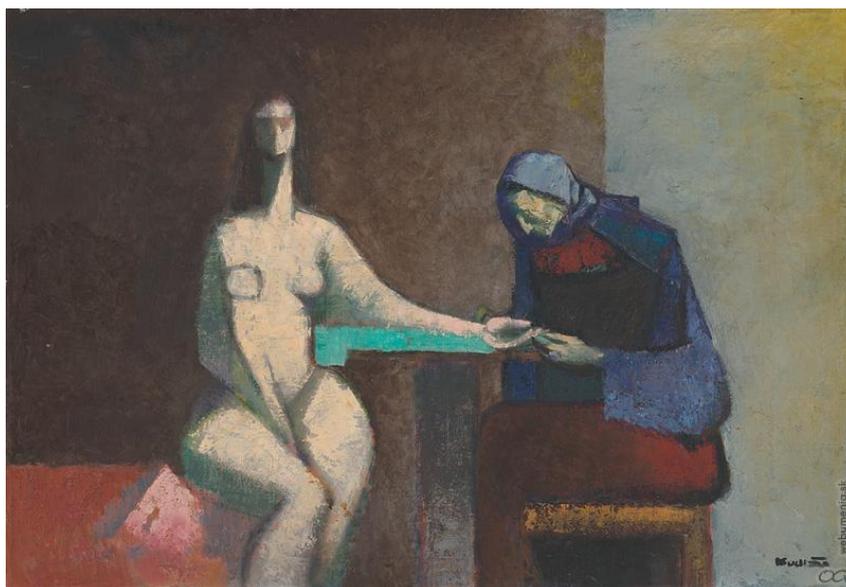
Nemecký maliar z 2.pol. 19.st., Daniel Nikolaus Chodowiecki (autor predlohy): Vykladač karát (1865-1885)

H. A. Kern: Veštica (19.st.)

E. Poynter: Veštkyňa (1877)

F. Kudláč: Hádačka z ruky (1962-1963)

veterníček - český termín *korouhvička*; v stredoveku na strechách chrámových veží v podobe *kohúta* na znamenie víťazstva *Kristovej viery* a tiež s *apotropajným* poslaním odháňať zlé sily

veterná ružica - *grécky kríž* s ramenami v tvare hrotov; symbol *svetových strán*

Veternica - v slovenský resp. aj slovanských mýtoch žena *Pohvizda*, matka piatich bratov vetrov; pozri **veterný mlyn** -

http://sk.wikipedia.org/wiki/Johan_Barthold_Jongkind

J. de Momper II.: Zimná scéna (17.st.)

J. Brueghel I.: Veterné mlyny v širokej krajine (1611-1609)

A. P. van de Venne: Leto (1614)

J. I. van Ruisdael: Krajina s veterným mlynom (17.st.)

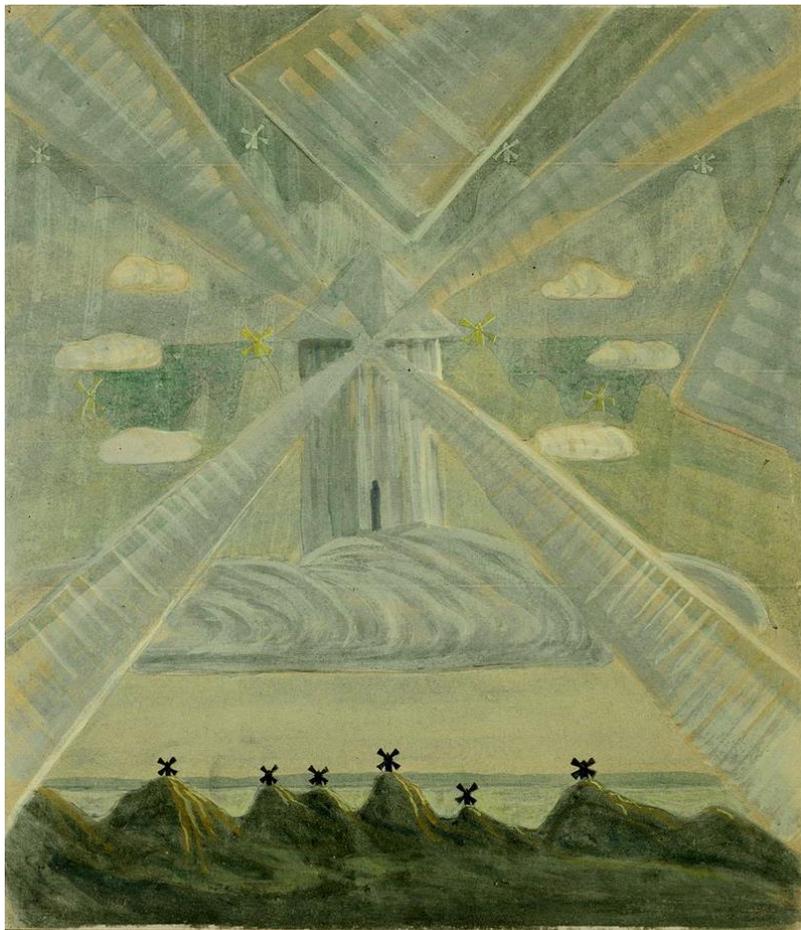
W. Turner: Spojenie Veľkého kanála so Southall Mill (1810)

T. Creswick: Najbližšia cesta v letnom období (1854)

C. Monet: Mlyn v Zaandam (1871)

M. K. Čiurlionisa: Sonáta II (1907)

A. Iványi-Grünwald: Dedinská scéna (19.-20.st.)

A. Kalvoda: Krajina s veterným mlynom (1900-1900)

vetešnictví - čes. termín pre *starinárstvo*

Věstonická venuša - *venuša Věstonická*

věteřovský typ - archeologická kultúra *doby bronzovej* nazvaná podľa lokality pri Věteřove pri Kyjove; koncom *doby bronzovej* 1600 pr.Kr. rozšírená na južnej Morave a v dolnom Rakúsku; nadväzuje na *únětickú kultúru* ovplyvnenú *egejskými* prvkami; pochovávanie v *odpadkových jamách*, detské pozostatky v zásobníkoch

vetry zemské - „*Zemské vetry*“

větvoví - český termín pre ozdobný motív: *konáre*; pozri *ratoolest'*

Vetus Latin - známy tiež ako *Itala*; najstarší latinský preklad *bible* z 2.st., pre svoju nespoľahlivosť podrobený kritike a nahradený novým prekladom z roku 405, schváleným však až 1546 *Tridentským koncilom* v podobe tzv. *Vulgaty*; pozri *Quedlinburská itala*; *bible moralisée*, *bible imagée*, *bible historiée*

Vetus latina Hispana - zbierka prekladov niektorých častí *bible* do latinčiny, používaná v Španielsku ešte pred *Vugátou*; hoci bola Hieronymova *Vulgata* dokončená v *Betleheme* v Palestíne, do Španielska sa dostala mimoriadne rýchlo; keď sa zámožný muž Lucinius dozvedel, že Hieronymus pripravuje latinský preklad *bible*, rozhodol sa ho čo najskôr získať; tak vyslal do Betlehema šiestich pisárov, aqby mu urobili opis tohto prekladu a priniesli mu ho do Španielska; postupne *Vulgata* nahradila *Vetus latina Hispana*

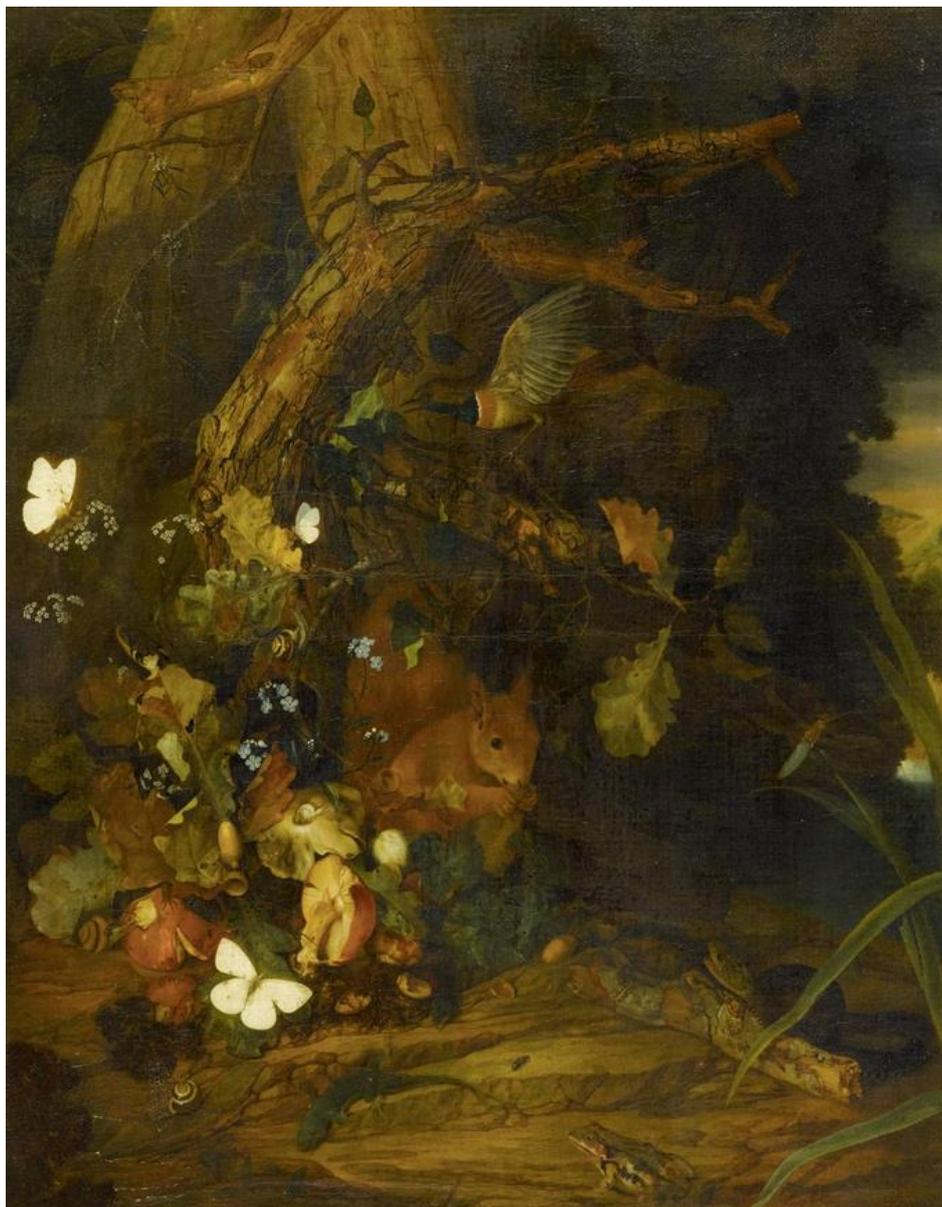
vetvový kríž - *kríž vetvový*

veverica - Biedermann: v minulosti živočích, ktorý nevzbudzoval dôveru; v *germánskych mýtoch* *veverica Rataťöskr* (Potkanie zub) pobehovala hore dole po *strome sveta Yggrasil* a rozosievala rozkol medzi orlom na jeho vrcholci a drakom *Nidhöggröm*; *vevericu* spájali aj s ohnivým *Lokim* a neskôr po nástupe kresťanstva s *diablom*, ktorý sa údajne skrýval za jej červeným kožuštekom; z tohto aspektu má podobný symbolický význam ako *liška*; pozri *atribúty, symboly a alegórie*; *zvíera*

<http://www.flickr.com/photos/28433765@N07/10476417306/in/photostream/>

F. Snyders: Zátišie (1635-1639)

O. Marseus van Schrieck: Lesný porast s veveričkou a hmyzom (17.st.)

M. Hanák: Veverička (akvarel, ilustrácia)

M. Hanák: Veverička (akvarel, ilustrácia)

vexillum/vexilium - lat. vexillum – „plachetka“; pôvodne rímska vojenská *zástava* v podobe štvorca červenej látky so strapcami a znakom *orla* (>A.G.Böckler: keďže *Romulus* na *Aventine* ako prvý videl *orla*, čo pokladal za šťastné znamenie, treba vždy niest' pred voskom *orla* namiesto *zástavy*); používané rímskymi jazdeckými odieľmi, pomocnými zborními a admirálske lode (pozri *rímski bojovníci*); neskoršie termín pre *zástavu krížovú*, *labarum*, na ktorej zobrazenie *orla* nahradené *monogramom Kristovým*; pozri *standarta*; *S.P.Q.R.*

vezír - pozri *enkolpion 3*

veža - v ranom kresťanstve často nevysoká, samostatne postavená (*kampanilla*); v 5.st. v *Sýrii* prvé *veže* na *priečelí*, v západnej Európe od 9.st. *západná veža* - *westwerk*; *románsky sloh* uprednostňoval väčší počet *veží*, *gotika* počet obmedzila na jednu až dve; napriek vlastným slohovým predstavám *veže* renesančné a barokové vychádzali z gotických vzorov; pozri *bašta*, *bastila*, *beffroi*, *bergrit*,

dansker, vežica, donjon, laterna, lucerna, altán; pagoda, minaret; rozhl'adňa, bellaria/belaria; makovica, plášť; v symbolike pozri maják, mariánska symbolika, os sveta, Barbora

veža Babylonská - Babylonská veža

veža batériová - batériová veža

veža Bretanská - Bretanská veža

veža Dávidova - Bourgon: jedna z veží jeruzalemskej *citadely* nad Jaffskou branou; citadela spája spája *Jeruzalem* so Stredozemným morom; veže zničili cisár Hadrián v r. 135; Byzantínci pozostatky citadely z čias *Herodesa Veľkého* považovali za palác kráľa *Dávida* a veži sa hovorí *Dávidova*; pozri *Zostúpenie nepoškvrnenej Panny na zem*

veža Eiffelova - Eiffelova veža

veža Einsteinova - Einsteinova veža

veža flankovacia - flankovacia veža

veža hľuzová - hľuzová veža

veža kartová - veža z kariet

veža kostolná - kostolná veža

veža mostná - stredoveká, renesančná *veža reprezentačná* pri mostoch, slúžiaca aj ako zbrojnica

veža obytná - 1.*donjon*

2.mestská obytná veža v podobe šľachtickej rodovej veže (napr. v Toskánsku)

veža obranná - v mestskej, hradnej *hradbe (bašta)* alebo v hradbe *opevneného kostola*; pozri *bergrit*

veža pohrebná - pozri *veže pohrebné; hullpas*

veža rakúska - rakúska veža

veža reprezentačná - veža pri *radniciach* a *veža mostná* v stredovekých a renesančných *mestách*

veža rohanská - veža rakúska

veža s britom - väčšinou okrúhla *veža* opatrená v smere možného ostreľovania ostrou hranou; v Európe zastúpená v dvoch vyhranených skupinách: vo Francúzsku 12.-13.st. a v Čechách a okolí v 13.st.; pozri *bergrit*

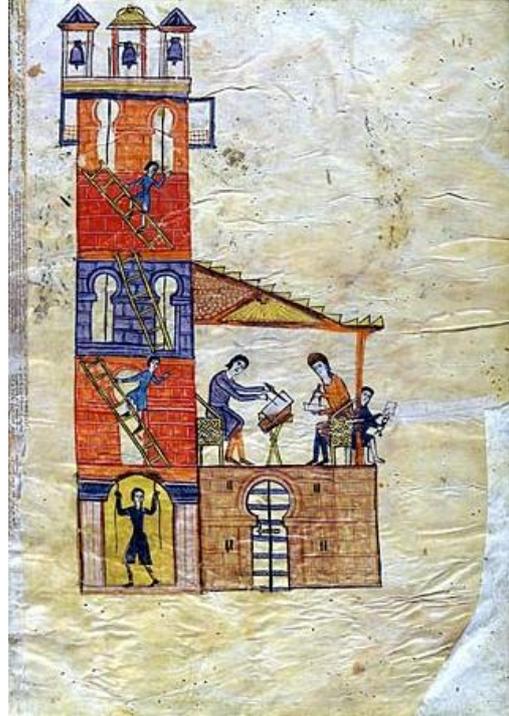
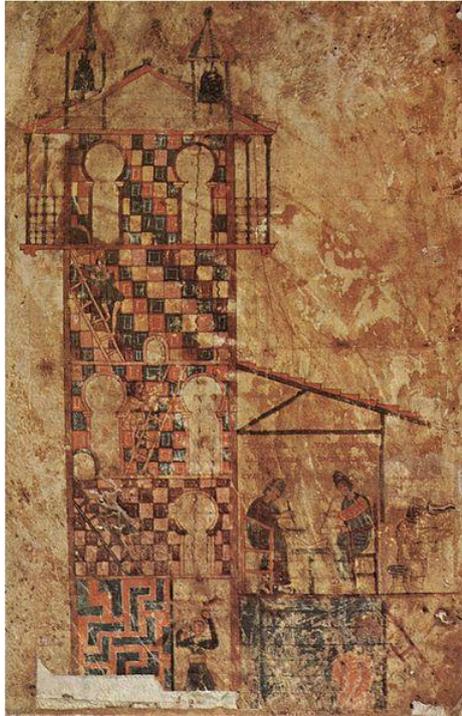
veža schodisková - veža s točitým *schodiskom*, v *románskej* dobe aj s rampou – „*somárska veža*“; často na bokoch románskych a *gotických* kostolov v symetrickom párovom usporiadaní (pozri *westwerk*); pozri *kostolná veža*

Veža slobody/Freedom Tower - SME: plánovaná veža, ktorá má nahradiť dvojčičky Svetového obchodného centra v New Yorku, zničené teroristickým útokom 11.septembra 2001; svojimi 541 metrami bude údajne najvyšším a najbezpečnejším *mrakodrapom* na svete; projektantmi sú architekti Daniel Liebeskind a Davis Childs; stavba bude mať symbolickú výšku 1776 *stôp* (rok vyhlásenia nezávislosti USA); bude zakončená asymetrickou priesvitnou špicou, ktorá bude mierne naklonená k západu ako „moderná symbolická pripomienka pochodne *Sochy slobody* pred newyorským prístavom; s touto špirálovitou konštrukciou bude mať mrakodrap 610 *stôp*; vo vlastnej budove bude iba 70 poschodí kancelárií, ďalší priestor sa bude využívať na iné účely, napr. budú tam veterné turbíny, ktoré budú pre mrakodrap vyrábať vlastnú energiu; na vrchole bude opäť vyhladková terasa, aká bola na dvojčičkách WTC, aj slávna reštaurácia „Okná do sveta“

„*veža somárska*“ - *veža schodisková* s rampou

veža Tatlinova/Veža III. internacionály - pozri *V. Tatlin*

Veža Tavari - motív *scriptória* v kláštore Tavari (pozri *Beatus Tavari*), ktorý je častý v stredovekých *Beatových rukopisoch*; pozri *Beatus z Liebany; Tabara*

Veža z Tavari (Beatus de Tavera, 970)

Veža v Tavari (Beatus Huelgas, 1220)

tzv. **veža vetrov** - pozri *Zefyros*

veža vyhladková - pozri *bellaria/belaria*

veža záchodová - *dansker*

veža západná - *západná veža*

veža z kariet - *domček z kariet*

veže mlčania/dakhmasy - Biedermann v súvislosti s heslom *sup*: niektoré národy priam prenechávali supom svojich mŕtvych, najmä na bojisku (pozri *boj, vojna*); ešte aj dnes v oblastiach *parsismu* a v *Tibete* je zvykom vynášať mŕtvolu na dakhmasy (veže mlčania) a tam ich prenechať supom

vežica - pol okrúhla, *polygonálna* alebo štvorcová *veža* pred *opevnením*, bez vnútorného priestoru; neprevyšuje hradbu alebo stavbu, iba ju spevňuje a umožňuje bočnú strelbu; pozri *kaštieľ, flankovanie*

vežička strážna - *tourelle*; *arkierovitá* vežička obranného múru

vežička sanktuáriová - *sanktuáriová vežička*

vežové hodiny - *hodiny vežové*

Vchod do Jeruzalemu - *Vstup Ježiša do Jeruzalemu*

via Appia - cesta so štrkovým podkladom a plochými dlažbovými čadičovými kameňmi (hmotnosť až 200kg), vystavaná 312 pr.Kr.; spájala *Rím* s južným Talianskom (*Kampaniou*), lemovaná *antickými* náhrobkami; pôvodná dĺžka 200km, predĺžená až na 720km; názov podľa cenzora Appia Claudia; pozri *Roma quadrata*; „*Domine, quo vadis?*“

O. Achenbach: Via Apia s hrobkou Caecilia Metella (1886)

via crucis - lat. – „krížová cesta“; alternatívny názov pre námet *Nesenie kríža*

Via dolorosa - lat. – „bolestná cesta“; Keller: dnešný názov úzkej cesty medzi starými jeruzalemskými domami; začína pri oblúku „*Ecce homo*“, ktorý je na mieste, kde kedysi stála *Pilátova* súdna sieň; pod týmto oblúkom Pilát ukázal zbičovaného Krista s trňovou korunou na hlave davu ľudu a tu začala jeho *kalvária* jeruzalemskými ulicami až na *Golgotu*; pozri *Cesta na Kalváriu*

www: Via dolorosa končí za hradbami mesta v *Getsematských záhradách*, ktoré sa rozprestierajú na úpätí Olivovej hory; kľukatí sa v úzkych uličkách starého Jeruzalema; pôvodná cesta, po ktorej Ježiš niesol svoj kríž je o niekoľko metrov nižšie ako súčasná jej podoba; iba na jednom mieste sa dá vojsť do podzemia a dotknúť sa pôvodnej cesty; dokonca je tam aj miesto, kde rímski vojaci hrali kocky o Ježišove šaty; na vrchu Getsematskej záhrady sa nachádza malá kaplnka s údajným otlačkom Ježišovej nohy (moslimovia tu majú otlačok kopyta *Mohamedovho* koňa, keď stúpал na nebesá); v záhrade sa nachádza aj chrám *Národov* nazývaný aj *Miesto poslednej agónie*; stojí na mieste, kde Ježiš prosil Boha, aby od neho odňal "kalich horkosti" a súčasne na mieste, kde bol zradený *Judášovým* bozkom; apoštol Judáš sa vraj obesil na niektorom strome Getsematskej záhrady

http://translate.google.sk/translate?hl=sk&sl=iw&u=http://he.wikipedia.org/wiki/%25D7%259B%25D7%25A0%25D7%25A1%25D7%2599%25D7%2599%25D7%25AA_%25D7%25A1%25D7%25A0%25D7%2598%25D7%2594_%25D7%2590%25D7%25A0%25D7%2594&prev=/search%3Fq%3D%25D7%2591%25D7%2599%25D7%25AA-%25D7%2597%25D7%25A1%25D7%2593%25D7%2590%26hl%3Dsk%26rlz%3D1C1TEUA_e_nSK466SK466&sa=X&ei=ySIVUb7EOsnEtAanrICwDg&ved=0CEAQ7gEwAQ

via Flaminia - rímska cesta stavaná 220 pr.Kr. počas úradovania rímskeho tribúna Gaia Flaminia; spájala Rím so severným Talianskom; pozri *Roma quadrata*

via passionis - lat. – „cesta utrpenia“; *krížová cesta*

via Sacra - svätá cesta; v antickom *Ríme* cesta do východného *Palatina* pozdĺž *Fora Romana* na *Kapitol* k chrámu tzv. *kapitolskej trojice* (*Jupiter, Juno, Minerva*)

www: pravdepodobne najstaršia a zároveň i najslávnejšia ulica antického *Ríma*; kamenná cesta začína na vrcholku pahorku Kapitól, pokračuje cez *Forum Romanum*, kde sa rozširuje a končí pred bránami *Kolosea*; via Sacra bola tepnou Fora Romana a teda i tepnou celého Ríma; konali sa tu rôzne posvätné obrady, veľkolepé slávnosti víťazstiev a denne ňou prešlo niekoľko tisíc ľudí smerujúcich do chrámov, práce či do Kolosea; práve vďaka mnohým svätyniam vďaka Via Sacra za svoje meno; prvé primitívne základy cesty boli položené už v 5.st.pr.Kr., ale pri dažďoch bola cesta prakticky nepoužiteľná; Dláždenia sa cesta dočkala až za vlády cisára Nera po veľkom rímskom požiari v r. 64; zaujímavé je, že súčasné dláždenie pochádza už z doby cisára Augusta (†14); archeológovia totiž *Nerove* dláždenie zaradili do stredoveku a kopali ešte nižšie; to vysvetľuje fakt, že všetky stavby postavené v hornej časti cesty po Nerovej vláde sa dnes nachádzajú nad úrovňou Via Sacry; pozri *Cloelia*

Ruiny popri Via sacra

via sancta - cesta k posvätnému miestu, ktoré sa vzťahovalo ku kultu konkrétneho svätca (*palladium staroboleslavské*)

viacúsekové schodisko - *schodisko viacúsekové*

viadukt - 1.rímsky most prekračujúci údolie oblúkmi o malom rozpätí, často o niekoľkých poschodiach, vzhľadom pripomínajúci *akvadukt*; jeden z najdlhších viaduktov pochádza zo 4.st.pr.Kr., pribl. z čias ako *via Appia*; meria 100m, šírka 4m; pozri *rímske umenie*
2.dopravná stavba, niekedy viacposchodová prekonávajúca dopravné prekážky hustým radom oblúkov; pozri *architektúra*

Viani Lorenzo - (†1936); taliansky maliar, rytec a spisovateľ; v prvom období tvoril v štýle *socialistického realizmu* a *symbolizmu*; potom s jeho tvorba vyvinula do *postimpresionizmu*, *fauvizmu* až *expresionizmu*

http://it.wikipedia.org/wiki/Lorenzo_Viani

https://www.google.sk/search?q=Lorenzo+Viani&espv=2&biw=1833&bih=995&tbm=isch&imgil=kjzag5IIVD2EyM%253A%253BU9mK17arugnU7M%253Bhttp%25253A%25252F%25252Fterritoridel900.wordpress.com%25252F2013%25252F10%25252F08%25252Fleonida-repaci-lultima-mostra-di-lorenzo-viani%25252F&source=iu&pf=m&fir=kjzag5IIVD2EyM%253A%252CU9mK17arugnU7M%252C_&usg=_Vg40FG4iETJlapNTYynLkDuOLJA%3D&ved=0CC4Qyjc&ei=nFhNVijHJMLyasD

[cgbAD#facrc= &imgdii= &imgrc=kjzag5lIVD2EyM%253A%3BU9mKI7arugnU7M%3Bhttp%253A%252F%252FterritorideI900.files.wordpress.com%252F2013%252F09%252Fflorenzo-viani-la-vedova-1920-21.jpg%3Bhttp%253A%252F%252FterritorideI900.wordpress.com%252F2013%252F10%252F08%252Fleonida-repaci-lultima-mostra-di-lorenzo-viani%252F%3B1408%3B2017](http://cgbAD#facrc=&imgdii=&imgrc=kjzag5lIVD2EyM%253A%3BU9mKI7arugnU7M%3Bhttp%253A%252F%252FterritorideI900.files.wordpress.com%252F2013%252F09%252Fflorenzo-viani-la-vedova-1920-21.jpg%3Bhttp%253A%252F%252FterritorideI900.wordpress.com%252F2013%252F10%252F08%252Fleonida-repaci-lultima-mostra-di-lorenzo-viani%252F%3B1408%3B2017)

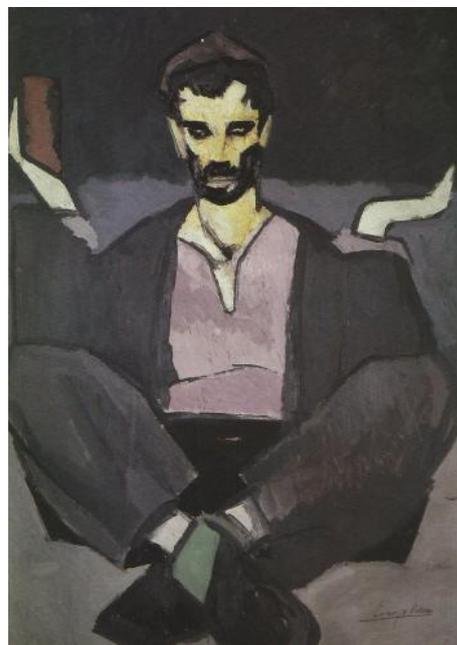

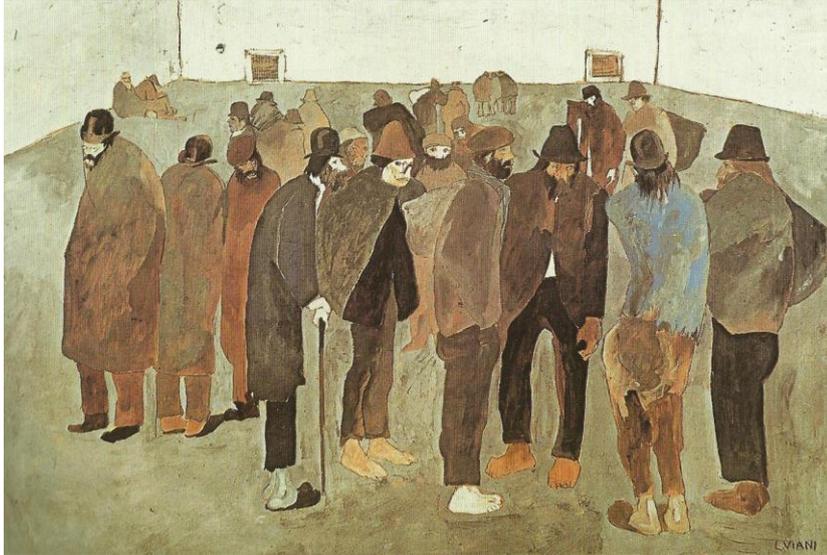
L. Viani: Zvyk (1907-1909)

L. Viani: Davy (1907-1909)

L. Viani: Žobrák (1918)

L. Viani: Nádvorie Ruche (1924-1925)

Vianoce - Krämer-Trenkler: 25.december ako deň *Kristovho* narodenia stanovený úplne náhodne; v počiatkoch kresťanstva sa slávil Ježišove narodeniny aj v iných dňoch, ako 6.január, 28.marec, 20.apríl, 20.máj, 28.november; 25.december prvý raz uzákonený až v polovici 4.storočia s odôvodnením: počatie (pozri *Mária nepoškvrneného počatia/ Immaculata*) nastalo začiatkom roku, vtedy to bol 25.marec; ak k tomu pridáme 9 mesiacov, dostaneme 25.december; tak cirkev zabila dve muchy jednou ranou: 25.december bol zavedeným *pohanským* sviatkom (dies solis invicti natalis), a súčasne sa ukončil zmätok okolo *narodenia Pána*; proti decembru nehovorí iba náhodná voľba (dáta počatia) ale aj počasie; podľa *evanjelistu Lukáša* totiž pri Ježišovom rodnom meste pastieri nocovali na poli a strážili svoje stáda; v decembri však je aj v *Palestine* chladno a dobytok je v maštaliach

pozri *ratolest'* (Baleka), *advent* (Enc.Beliana); *El Niño*; *koleda*; *mágia agrárna*, *dožinkový veniec*, *dožinky*; *Santa Claus*

<http://it.wikipedia.org/wiki/Natale>

<http://sk.wikipedia.org/wiki/Kateg%C3%B3ria:Vianoce>

https://www.google.sk/search?q=josef+lada+vianoce&espv=2&biw=1852&bih=995&tbm=isch&imgil=pQGEenlxnqXHRM%253A%253B8k00GFKI5HdxhM%253Bhttp%25253A%25252F%25252Fpis.sk%25252Fclanok%25252F11315%25252Fna+vychodnom+slovensku+sa+tradicne+vianocne+vinse+zachovali+doteraz.html&source=iu&pf=m&fir=pQGEenlxnqXHRM%253A%252C8k00GFKI5HdxhM%252C+&usg=__ziP1awExKM6dHkSOTIgvnMJ34qc%3D&ved=0CDEQyjc&ei=D7OCVI2ZK8rvUIy7gegP#facrc=&imgdii=&imgrc=pQGEenlxnqXHRM%253A%253B8k00GFKI5HdxhM%253Bhttp%253A%252F%252Fpis.sk%252Fimage%252F59793%252Flada+ticha+noc+195+1.jpg%253Bhttp%253A%252F%252Fpis.sk%252Fclanok%252F11315%252Fna+vychodnom+slovensku+sa+tradicne+vianocne+vinse+zachovali+doteraz.html%253B800%253B512

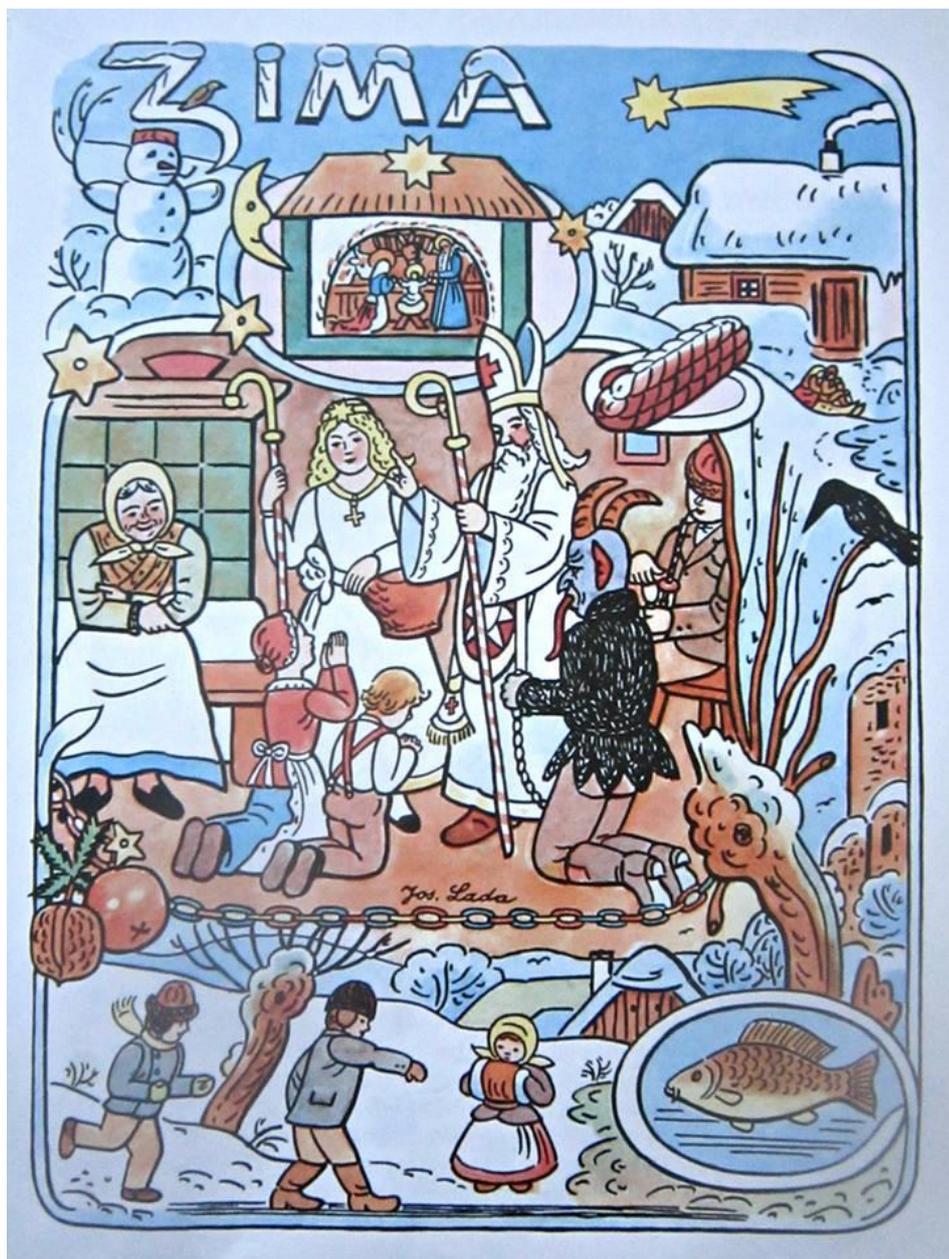
P. Gauguin: Vianočná noc (19.st.)

D. G. Rossetti: Vianočná koleda (19.st.)

A. Mucha: Vianoce v Amerike

J. Lada

M. Bazovský: Vianoce (1936)

V. Kompánek: Vianočný koník (1975-1986)

vianočná ruža/vianočná hviezda - lat. *Euphorbia pulcherrima* (mliečnik najkrajší); rastlina objavená asi pred 150 rokmi v Mexiku americkým veľvyslancom Poinsettom, podľa ktorého dostala aj oficiálne pomenovanie - poinsettia; divo rastúce rastliny s vencom jasnočervených listov na vrcholci Poinsetta natoľko zaujali, že ich začal pestovať vo svojich skleníkoch v južnej Karolíne v USA

SME: pochádza zo Strednej Ameriky, kde dorastá do výšky 1,5 až 1,8m; mlieko vytekajúce z poranenia alebo rezu je jedovaté; to, čo je považované za kvet, je zoskupenie listeňov okolo drobného a málo nápadného súkvetia; ružice listeňov sú sfarbené od bielej po šarlátovočervenú, podľa odrody

vianočná koleda - pozri *koleda*

vianočné dekorácie - pozri *adventný veniec, imelo, vianočné farby, vianočný stromček, koleda, chodenie s tromi kráľmi, boží hod vianočný, betlehémske svetlo, betlehémska hra, betlehem/jasličky, Silvester, Santa Claus, Sinterklaas, dedo Mráz, Nový rok; gýč*

vianočné farby - www: tradičnými vianočnými farbami sú zelená a červená; zelená farba reprezentuje život a pre kresťanov je symbolom znovuzrodenia *Ježiša Krista* a života večného; farba červená je symbolom krvi a *ukrižovania* Ježiša; väčšina *vianočných dekorácií* sa nesie v týchto farbách; porovnaj *adventné farby (ružová a fialová), farebná symbolika (farba zelená, farba červená)*

vianočné menu - www: v prvopočiatoch pozostávala vianočná hostina obvykle z pečených diviakov, prasiatok a dokonca *pávov*, ktoré sa pripravovali na otvorenom ohni (v antike sa verilo, že ich mäso sa nikdy nepokazí, čo viedlo v *kresťanstve* k tomu, že páv bol *symbolom* nesmrteľnosti a Kristovho *vzkriesenia*); dnes v mnohých západných krajinách je obvyklým vianočným jedlom pečená morka alebo hus; východoeurópske národy dávajú prednosť *rybám* na znak *pôstu*; napr. v Rakúsku, rovnako ako v našich krajinách je to kapor (pokiaľ možno šupinatý, lebo šupina sa ponáša na drobné mince, a preto aj „prináša“ peniaze), podávaný s bohatým zemiakovým šalátom rôznych druhov, ktorý nasledoval po sviatočnej polievke z kyslej kapusty, klobások, húb a sliviek; Nóri majú radšej sušenú tresku; na žiadnom vianočnom stole nechýba zelenina, ovocie (najmä zámorské: d'atle, figy, pomaranče ap.), orechy, rôzne druhy pochutín a sladkého drobného a kysnutého pečiva (napr. z kysnutého cesta upečená „vianočka“ bohatá na mandle a hrozienka), alebo čerstvý chlieb; súčasťou vianočného menu je aj *oblátka* s medom; v chudobnejších českých rodinách z počiatku 20.st. bol vianočným jedlom „čierny kuba“ (varené krúpy so slivkami), ktorý nasledoval po „čiernej polievke“ pripravenej z perníka, sušených sliviek, hrozienuk, mandlí, orechov a sirupu; k typickým miestnym destilátom patril a patrí aj vianočný punč (dnes predávaný už pred samotnými sviatkami v pouličnom predaji v rámci charitatívnych akcií)

Expres: v Dánsku je štedrovečerným pokrmom hus, kačica alebo bravčové mäso s červenou kapustou, ako dezert sladká ryžová kaša s mandľami (kto ju nájde, dostane darček); vo Švédsku sa najprv podáva varená sušená treska s bielou omáčkou a šunka natretá horčicou, zapečená do zemiakov a červenej kapusty; hlavným chodom sú varené hnedé fazuľa so slaninou, zapečené v cibuli; dezertom je sladká ryžová kaša poliatá jahodovou polevou; v britských rodinách sa večeria hrachová polievka a šunka; pečenú morku krája pán domu pod trsmi *imela* a cezminovými vetvičkami; ako dezert sú bochničky plnené južným ovocím a vianočný puding; španielska štedrovečerná večera pozostáva z pečeného baranieho a hovädzieho mäsa; v Andalúzii sa ako dezert jedia tortely v podobe koreneného mandľového koláča s ovocím, olejové a maslové omelety, citrónová torta s kandizovaným ovocím alebo pečivo s píniovými jadierkami opečenými na slanom oleji alebo rôzne vaječné sladkosti; varí sa puding a pripravuje sa paštéta sv. Kataríny; Rimania jedia úhora, pečené kura, artičoky na ražni a ako dezert jedia turecký med a gaštanové pyré so šľahačkou; Portugalčania jedia úhora s bohatou oblohou alebo morku; na francúzskom vidieku sa ako predkrm podávajú ustrice a biele klobásy; Francúzi na Štedrý večer jedia rybaciú polievku, slimáky, pečenú morku plnenú gaštanmi; ako dezert jedia čokoládové salámy alebo rolády v podobe polena ozdobené cezminovými lístkami, ananásovými plátkami apod.; na francúzskom juhu ľudia uprednostňujú pečenú hus

vianočné mytologické postavy - pozri *dedo Mráz, Ježiško, Joulutonttu, Père Noël, Santa Claus, Tomte, Tontti*

https://cs.wikipedia.org/wiki/Kategorie:V%C3%A1no%C4%8Dn%C3%AD_mytologick%C3%A9_postavy

https://en.wikipedia.org/wiki/Category:Christmas_characters

vianočné symboly - pozri *vianočné dekorácie*

vianočné tradície -

http://en.wikipedia.org/wiki/Category:Christmas_traditions

vianočný boží hod - boží hod vianočný

vianočný stromček - Biedermann v súvislosti s heslom *strom* a *jablko*: uctievanie stromu a v symbolike s ním spojenej sa zachováva čosi z prastarého uctievania všetkého prírodného; vtedy strom poskytoval nielen *drevo*, ale aj bol obydlím duší, duchov, *nýmfa* a d. bájných bytostí, ku ktorým mal človek blízky citový vzťah; svedčia o tom stromy v lese, na ktoré sa upevňovali obrazy svätcov, ale aj vianočný stromček, ktorý sa ako symbol večnej zelene a znovuzrodenia uprostred zimy, rozšíril takmer do celého sveta; na zobrazeniach narodenia Ježiša Krista sa *jezuliato* naťahuje za jablčkom a symbolicky tak berie na seba *hriechy* sveta; obdobný význam návratu do *raja* prostredníctvom narodenia Krista majú aj jablčka zavesené na vianočnom stromčeku; pozri Baleka: *ratolest'*; *vianočné dekorácie*

www: vianočný stromček sa prvý raz objavil pravdepodobne v 17.st.; má pripomínať *Adama* a *Evu* (pozri *strom poznania*) a ich vyhnanie z *raja*; preto bol spočiatku zdobený predovšetkým jablčkami (*jablko poznania*); neskôr pribudli aj ďalšie druhy ovocia, orechy, sviečky (pozri *svätenie*) aj papierové ruže; napr. v USA sa stromček prvý raz objavil v Pensylvánii až začiatkom 19.st.; pozri *vianočné dekorácie*

www: kult stromu mal pohanské korene, a preto zvyk zdobiť vianočný stromček cirkev dlho prenasledovala; zmierila sa s ním až koncom 16.st.; najstaršia písomná správa pochádza z roku 1642 a stalo sa tak v Štrasburgu; rakúsky cisár oficiálne prijal vianočný stromček až roku 1816 a prvý vianočný stromček na francúzskom kráľovskom dvore v r. 1840 vzbudil senzáciu; prvý vianočný stromček na verejnom priestranstve bol postavený r. 1924 vo Weimare; obdarúvanie pod vianočným stromčekom neparí medzi starobylé vianočné obyčaje; neodmysliteľnou súčasťou Vianoc sa darčeky stali až v 19.st.; kedysi dostávalo darčeky iba služobníctvo a domáca chasa v podobe ošatenia, jedla a malých finančných čiastok; darčeky sa rozdávali aj tulákom a ľuďom bez domova; spočiatku boli darčeky veľmi skromné a väčšinou praktické; až s rastúcou prosperitou sa začali objavovať darčeky iba pre radosť; pozri *strom*; *Silvester*

www: k prvým oblastiam vianočných stromčekov patrilo, podľa záznamov, dnešné Nemecko; najskôr to boli smrek, potom tiež jedličky a borovice; u nás sa vianočné stromčeky objavili začiatkom 19.st., a to v západnej časti Slovenska; spočiatku boli v kúte alebo strede miestnosti, zavesené vrcholcom k zemi; v niektorých oblastiach sa stromček neujal a symbolom Vianoc sa stala kytica *imela* alebo ihličnanov; tento zvyk pravdepodobne nadväzuje na rímsku tradíciu prinášať domov v čase vianočných a novoročných sviatkov olivové vetvičky (pozri *olivový veniec*, *oliva*); v Anglicku sa napr. vešajú zväzky imela po jednotlivých miestnostiach, pričom sa dodržiava milý zvyk, že kto sa pod imelo postaví, musí sa dať pobožkať

SME: vianočný stromček ozdobený farebným papierom, jablčkami, niťami a drobným pečivom existoval na území strednej Európy už v r. 1597; iný, skráslený papierovými *ružami* (*mariánska symbolika* ?), pozlátkami a cukrovinkami postavili v Štrasburgu v roku 1605; kedysi nezdobili iba jedličky, smrek alebo borovice, ale aj *buxusy* (čes. termín *zimosráz*), tisy a borievky; pri oslavách zimného slnovratu zvykli starí Germáni zapalovať ohne a *sviece*, starí Slovania uctievali stromy; spojením predkresťanského kultu stromov a kresťanského sviatku narodenia *Ježiša Krista* vznikla čudsná zmes zvykov, ktorá sa časom zmenila na najkrajší kresťanský sviatok, Vianoce; zo zachovalých kresieb vieme, že v niektorých oblastiach sa vešali stromčeky na povalu špicom nadol; prvý stromček na území Rakúsko-Uhorska stál r. 1814 v salóne paláca bankára baróna Armsteina; jeho manželka Fanny priniesla tento zvyk do Viedne z Berlína; všetky pozvané osoby dostali darčeky alebo suveníry zo stromčeka; podľa berlínskeho zvyku sa spievali piesne (zrejme *koledy*); onedlho zvyk stavať vianočný stromček s horiacimi sviečkami prebrala celá vznešená spoločnosť; po niekoľkých rokoch stáli vianočné stromčeky vo všetkých domoch aj verejných inštitúciách; na voľnom priestranstve postavili vianočný stromček prvý raz v Amerike; v r. 1891 postavili pred Bielym domom obrovský, bohato zdobený vianočný strom, ktorý mal priniesť radosť všetkým ľuďom; dnes sa oficiálne volá Národný vianočný stromček; okolo neho stojí každoročne ďalších vyše 50 malých stromčekov, každý za jeden americký štát; viac ako sto rokov trvá tradícia ozdobovania stromčekov v Bratislave; vo Viedni stojí vianočný stromček pred palácom Schönbrunn; na Scheychelských ostrovoch ozdobujú vianočné stromčeky iba pestrými balónikmi, v Austrálii sa používajú iba umelé stromčeky; v európskych krajinách výzdoba väčšmi podlieha móde (farebnosť v modrej, sivej, hnedej, ružovej ap.); na Slovensku však stále víťazí pôvodná symbolika: žltá, červená a strieborná farba, hoci v niektorých domácnostiach sa užíva

vždy šúpolie a slama; výrobu obľúbenej ozdoby fúkanej gule z jemného skla si dal patentovať roku 1889 Francúz Pierre Dupont; najskôr vyrábal iba jednofarebné sklené gule

Reflex: o vianočnom stromčeku sa nezachovala zmienka po celý stredovek; len v starej francúzskej piesni z 13.st. spievali *trubadúri* niekoľko slov o strome s horiacimi sviečkami; vianočný zvyk sa rozšíril z Alsaska do severských krajov veľmi pomaly, do šľachtických sídiel prenikol v 17.st., ale skôr bol raritou, ako bežnou súčasťou vianočných sviatkov; J. W. Goethe sa s vianočnou jedľou zoznámil až v roku 1756 v Lipsku a neskrýval svoj obdiv a nadšenie; kult vianočného stromčeka si prisvojili aj Angličania; roku 1841 nemecký princ Albert venoval svojej manželke kráľovnej Viktórii, vianočný stromček; nemeckí vystaňovalci ho priniesli do USA a Kanady; prvý vianočný stromček v Prahe rozsvietili roku 1812 vo vile riaditeľa Stavovského divadla Jana K. Liebicha; o tridsať rokov neskoršie sa stromčeky predávali bežne a ľudia im hovorili *Kristove stromčeky*

Biedermann v súvislosti *jablko*: na zobrazeniach narodenia Ježiša Krista sa *Jezuliatko* naťahuje za jabĺčkom a symbolicky tak berie na seba *hriechy* sveta; obdobný význam návratu do *raja* prostredníctvom narodenia Krista majú aj jabĺčka zavesené na vianočnom stromčeku

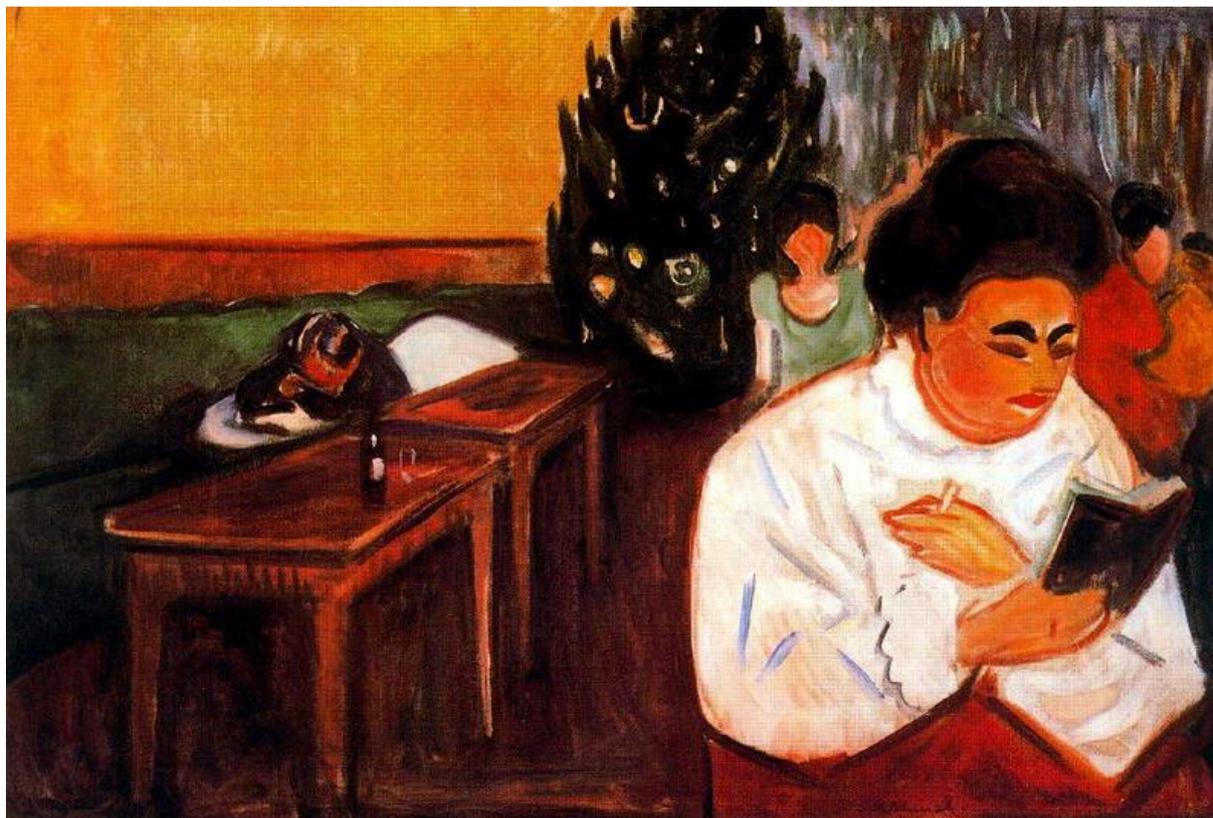

J. Lada:

J. Lada: Štedrý večer

E. Munch: Vianoce v bordeli (1904)

viaticum - lat. *posledné pomazanie*

viazanka/kravata - v časoch *romantizmu*, *biedermeieru* vo forme rozmernej šatky (tá už omotávaná v časoch Direktória okolo krku a vysokého goliera košeľe), zvyčajne bielej farby (revolucionári volili symbolicky farbu „čiernu ako zatratenie“); zložito uväzovaná (autorom jednej z učebníc ako viazať kravatu bol Honoré de Balzac); kult kravaty vyžadoval ovládať rôzne slučky, uzle a cípy; názvy týchto uzlov podľa umelcov (napr. „á la Byron“); v 80. rokoch 19. st. spôsob viazania zjednodušený a podobný vzhľad viazanky dnešnému (pozri *kabát vychádzkový*); pozri *móda*; *odev*

viazanie metiel - pozri *metla*

viazanie Velesovej brady - v súvislosti s heslom *Veles*: ; pri zbere úrody, keď sa *klasy* viazali do *snopov*, často sa to nazývalo viazaním Velesovej brady

viazaný systém - *štvorcové schéma*; v stredovekej sakrálnnej architektúre pôdorysné proporčné rozvrženie, v ktorom na jedno *travé hlavnej lode* pripadá jedno (*gotika*) alebo dve (*románsky sloh*) *travé lodí bočných*; sled *travé* môže byť zdôraznený striedaním podpôr v *arkádach* (*pilier*, *stĺp*); *križenie* hlavnej lode s *transeptom* je ústredným bodom dispozície; štvorcové *travé* je určujúcim proporčným *modulom*; v exteriéri viazaný systém vyjadrený *vežou* alebo *kopulou*

Dudák: v stredovekej (najmä *otonskej* a *románskej*) architektúre proporčné rozvrhnutie chrámového *pôdorysu*, odvodené od hlavného *štvorca*; *chór* je tvorený týmto štvorcom a *loď stredná* vo svojej dĺžke a *loď priečna* vo svojej šírke sú tvorené určitým počtom týchto štvorcov; šírka bočnej lode zodpovedá polovičke štvorca, čiže na jedno *klenbové pole* pripadajú dve klenbové polia *lodí bočných*; výška hlavnej lode od dlažby po päť *klenby* bola stanovená ako dvojnásobok základného štvorca; v rohoch štvorcov strednej lode stojí hlavné *opery* a medzi nimi tenšie *opery* vedľajšie; viazaný systém je najobvyklejším konštrukčným princípom pri stavbe románskych chrámov

-v súvislosti s heslom *normandská stavebná škola*: významným prínosom normandskej stavebnej školy je prvé použitie *viazaného systému* (opátsky kostol v Jumiéges, 1040-67) a s tým súvisiace striedanie podpôr